

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ג

פרשת שופטים

א. הכתב והקבלה .

פרק יח' פסוק ד': (ד) וראשית גז צאנך. מלת גז שז על המנר סגזו, והוא שם המופשט כמו גז (שור). ולפיכך קמוך למלת צאנך, ור"ל ראשית הגזים של צאנך; שאין לפרש שראשית שז על המנר סגזו, שא"כ היה ליתן לכהן המנר שהיא סגזו תחלה, והוא אינו מן המנר, שיכול ליתן לו חף מן המנר סגזו-לצדק; אמנם שם גז, של ירד כמנר על גז (תהלים ע"ט) הוא שם פלג או שם הפועל, ושז על שם סגזו, דהיינו שזה גזזה סגזו הדשאים מננה (כש"ס). וזאת ראשית סגזו מנחה בתחלה, וזדיענד אם הפריש צין צאנלע צין צסוף ילא, (יר"ד סי' סליג סי"א):

אלו

1. קרא שז את הסוק. איך ניתן להפינו לפי פסוק?
2. מה הפציה שפרשנו מצורר?
3. מה למצה הדין ואיך לפי ה מתפאר הסוק?

* * *

ב. רמב"ן.

פרק יח' פסוק כ':

(כ) ואשר ידבר בשם אלהים אחרים אפילו כיון את ההלכה לאסור את האסור ולהתיר את המותר. ומת' 47 בהנך, לשון רש"י מספרי 48. ואין הענין לומר שאם בא אחד ואמר בחלומי ראיתי והנה פעור אומר לי שתזהרו במצות הלולב שיהא חייב מיתה. כי זה פסוק הוא. ואם אומר שתעשו כן לעבוד לשקוץ התוא אם כן זהו נביא השקר המתנבא לעבוד ע"ג, ואפילו יאמר כן בשם השם הוא נסקל, אבל הענין שיאמר ראיתי פעור כי הוא האלהים והוא מצוה שלא לאכול בשר חזיר, וכן אם יגיד בשמו כי כזה וכזה עתיד להיות, מאחר שיאמר כי הנעבד הוא הוא האומר ועושה גזור 49 ומקיים. יומת בהנך, ולכך אמרו בגמרא 50 המתנבא בשם ע"ג כגון נביאי הבעל, והם שהיו אומרים שהבעל הוא האלהים. כמו שכתוב אם ה' הוא האלהים לכו אחריו ואם הבעל לכו אחריו 51, והיו מתנבאים בו ע"ה והצלה ונתן ה' ביד המלך 52, ודעתם לומר שהבעל הוא האדון אשר לו השם הנכבד הזה והוא שיתן רמות גלעד ביד אחאב:

אלו

1. מה הפציה המתצוררת למקרא סוק זה ואיך להפינו צפ"י פסוק?
2. פרשנו מפיא דולמאות מספר להספר מתי לו צפודה לרה ומתי לו סתע 166 הספר הדולמאות.
3. מה קרא אלא אלהו ונביאי הפצל סכרמא?

* * *

ג. חוקוני.
פרק י"ט פסוקים ב'-ג':

(ב) שלש ערים וגו', כבר נצטוו על כך⁴⁶, ולא שנאו אלא בשביל: תכין לך הדרך⁴⁷.

(ג) תכין לך הדרך, שיתיה הדרך גדול וכבוש ומכוון⁴⁸, שלא יטעה מליך אל המקלט, רבי אבין בשם רבי יעקב אומר⁴⁹ על כל מיזל ומיזל היה עומד בורגן * ועל כל בורגן ובורגן צלם והיתה ידו של צלם עקומה והיתה מראה להיכן עיר המקלט, והיינו: על כן יורה הטאים בדרך⁵⁰. ושלשת את גבול ארצך, כיצד, ארץ ישראל ארבע מאות פרסה, מדרום לחברון מאה פרסה, ומחברון לשכם מאה פרסה, ומשכם לקדש מאה פרסה, ומקדש לצפון מאה פרסה, נמצא עיר מקלט שבשני הקצוות לצפון ולדרום רחוקות הם מן האמצעית הרבה, והיינו דבעי תלמודא: מאי שנא מהאי גיסי דמירחקי ובאמצעי דמקרבי*, ומשני דבשכם נמי שכיחי רוצחים * דכתיב: חבר כהנים דרך ירצחו שכמה⁵¹. כל רוצה, בין מזיד בין שוגג, כמו שפ"י למעלה בפרשת⁵² מסעי.

אלות

1. מה קושי מצא פרשנינו בפסוק ב' ומה מצנהו?
2. למה, כמו ומכוון, התוכל להסביר ולהסביר מושגים אלה וההפך ביניהם?
3. איך אפשר רבי אבין את ארבע צד?
4. מה הפציה עם שכם ומה הפתרון?
5. האם "כל רוצח" יכול לנוס ומה הדין?

* * *

ד. המשתדל.

פרק י"ט פסוק טז':
[טז] כי יקום עד חמס באיש: והנה עד סקר העד, אולי מדין תורה הוה מקבלין עד אחד וכותבים דבריו וממתנינים, אם יבוא עד שני ויצטרפו לעדות. גם נראה ש"עד סקר היה נענש גם אם לא בא עד אחר להצטרף עמו (תלמידי מוהר"ר הלל ברוך קנטוני).

אלות

1. מהי הפציה שפרשנינו מצא?
2. מה האפשרות se: "אולי מדין תורה...?"
3. אחי ואיך נצטע עם סקר?

* * *

ה. אור החיים.

פרק י"ט פסוק י"ט': (ט) ונשייתם לו כאשר זמם. רבותינו ז"ל אקרו (מכות ה"ג) מפאת הרגו אין נהרגים, כאשר זמם ולא כאשר עשה, וקשה דלמא אמר הכתוב כאשר זמם להתחייב אפלו לא עשה אלא מעת אשר ענה סרה וזמם לעשות רעה לאחיו נתחייב, וכשנעשה מעשה על ידו ונהרג יש כאן זמם ועשה וקורא אני בו גם כן זמם ונוסף שעשה ואין כאן טענת אין עונשין מן הדין:

אלות

1. מה בדיוק הדין במקרה se צד זומם?
2. מה קושי מצא פרשנינו בכך שהדין הוא רק כל עוד לא בוצע הענין?
3. מה בכל זאת ההלכות הדין מיוחד לה?

* * *

ו. בלי יקר.
פרק כ' פסוק א':

כי תצא למלחמה על איבך. אנו צריכין למודעי חילוף הלשון מיחיד לרבים כמה פעמים כי אמר וראית סוס ורכב ואחר כך אמר עם רב ממך והמפרשים אמרו כי בעיני השם יתברך כולם כסוס ורכב אחד ואם הוא עם רב היינו ממך הוא רב ולא בעיני השם יתברך. ועוד כי תצא לשון יחיד ואחר כך אמר והיה כקרבכם לשון רבים וכ"ף הדמיון של כקרבכם צריכה ביאור כי בקרבכם מבעי ליה.
ואומר אני שבהיות שלום בין האויבים אז המלחמה מסוכנת ביותר כי כלם נוסדו פה אחד על ה' ועל משיחו אבל כשתלק לבם ואינן באגודה אחת אין הסכנה גדולה כל כך וזה הנס אשר הקב"ה עושה עם ישראל שאף על פי שבתחלת יציאתם למלחמה כל האומות נתחברו כאילו היו כלם סוס ורכב אחד כאיש אחד מכל מקום כקרבכם אל המלחמה ביני ביני ישלח ה' בהם את המהומה ויפרדו איש מעל אחיו ותהיה חרב איש ברעהו. כמו שנאמר בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו מפניך

עאלות:

1. כרשננו מוצא קושי לשוני והוספו לקושי רציוני, מהו?
2. מה מצנה המיוחד כאן וצל סמך מה הוא אומר זאת?
3. התוכל להפיא ראיה דוקא מתקופתנו בקיומו של נס זה?

* * *

ז. תוספת ברכה.

פרק כ', פסוק יט':

לא תשחית את עצה (כ' י"ט)

מכאן יסוד ומקור להרגיל בתלמוד ופוסקים איסור בל תשחית, בכל דבר. וברמב"ם הלכות מלכים פרק ו' הלכה ח' וט' מחלק בין פרטי חפצי ההשחתות, כי זה הקוצץ אילן מאכל דרך השחתה (לאפוקי אם קוצץ מפני שמזיק אילנות אחרות או שדות אחרות, או אילן מאכל שהזקין ואינו עושה אלא דבר מועט שאינו ראוי לטרוח בו) לוקה ארבעים. כעובר על לאו מפורש, אבל על השחתת כל דבר, כמו המשבר כלים וקורע בגדים והורס בנין וכדומה, לוקה רק מכת מרדות כמו עבריין.
ועפ"י זה גיחא בדין קריעה על המת (שחיובר רק מדרבנן, כמבואר בטור יר"ד סימן ש"מ), ואי נימא דאיסור בל תשחית בכל דבר הוא מן התורה קשה, איך באה מצות קריעה מדרבנן ודחי לאיסור בל תשחית דאורייתא, אבל אם האיסור מקריעת בגדים הוא רק מדרבנן אפשר שחיוב קריעה תדחה אותו מפני כבוד המת ולפכוחי צערא וכדומה.

עאלות:

1. כרשננו מסביר כי מכאן לומדים את דין בל תשחית פאופן כללי, מה זה מחייב?
2. מה הפציה בין קריעה לאמת?
3. מה ההבדל עם קריעה לו היא מדאורייתא או מדרבנן?
4. מה אם כן יכולה להיות הסיבה לצורך בקריעה?

* * *